Turkish Studies - *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*
Volume 8/1 Winter 2013, p.1129-1149, ANKARA-TURKEY

TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZLARI ÜZERİNE ÇALIŞMA YAPILMAYAN İL VE İLÇELER[*]

Serdar BULUT[*]

ÖZET

Türkiye Türkçesi Ağızları üzerine yapılan çalışmaların kökeni 1867'deki Maksimov'un çalışmalarına dayanır. Literatürde yabancı araştırmacılar dönemi diye geçen bu dönem, 1940'lı yıllara kadar sürmüştür. Bu dönemde yapılan çalışmalar birçok yönden eksik olsalar da, Türkiye Türkçesi ağızları üzerine yapılan ilk çalışmalar olmaları sebebiyle büyük önem arz etmektedirler. 1940 yılından sonra yerli araştırmacılar tarafından ağız çalışmalarına öncelik verilmiştir. İlk derli toplu çalışmalar da bu dönemle birlikte verilmeye başlamıştır. Çalışmaların yapılması kadar, yapılan çalışmaların bir liste halinde bilim âlemine sunulmaları da önemlidir. Bu sebeple bibliyografya çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bibliyografya çalışmaları bilimsel araştırmalar açısından son derece önemli nimetlerdir. Bu sebeple araştırmacılarımız bu güne kadar hep ağız çalışması yapılan yerlerin tespitini yaptılar. Başta Saadettin Buluç olmak üzere, Kayahan Erimer ve en sonunda Tuncer Gülensoy ile Ercan Alkaya'nın " Türkiye Türkçesi Ağızları Bibliyografyası" bize hep çalışma yapılan yerler hakkında bilgi verdiler. Fakat biz bu çalışmamızda onlardan farklı olarak Türkiye Türkçesi ağızları üzerine henüz yüksek lisans, doktora tezi ile yayınlanmış dar alan kitap çalışması bulunmayan il ve ilçeleri tespit edeceğiz. Bu sayede Türkiye Türkçesi ağızları üzerine çalışma yapacaklara hazır bir liste sunacağız. Çünkü yapılan çalışmaların tespit edilmesi kadar, çalışma yapılacak yerlerin de tespit edilmesi önemlidir. Lisans mezuniyet tezi yapılan yerleri, sadece merkez ağzını ele alan yerleri ve geniş alan çalışması şeklinde yapılan yerleri de çalışma yapılmayan yerler listesinde vereceğiz.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Türkçesi ağızları, Dar alan çalışması, Ağız çalışması, Ağız çalışması yapılmayan yerler, İl ve ilçeler.

TOWNS AND CITIES IN WHICH RESEARCHES ON TURKEY TURKISH DIALECTS HAVE NOT BEEN CARRIED OUT

ABSTRACT

Researches on the dialects of Turkey Turkish go back to Maksimov's studies in 1867. This period continued until 1940's and

[*] Bu makalenin oluşturulmasında Yrd. Doç. Dr. Serdar Yavuz'un teşvikleri etkili olmuştur.

[*] Okt. Giresun Üniversitesi Türk Dili Bölümü ve TÖMER Yabancı Diller Bölümü, El-mek: buluthan07@hotmail.com

was named as period of foreign researchers". Although these studies lack of many things, they are important because of being pioneer researches. Native researchers focused on the subject after 1940. Listing of the researches and presenting them to scientists are as much important as the researches temselves. Therefore, there is a need for bibliographies.

Bibliography studies are very important sources for scientific researches. Therefore, our research assistants have tried to find the place (region) of dialect researches. Saadettin Buluç, Kayahan Erimer and "Türkiye Türkçesi Ağızları Bibliyografyası" (by Tuncer Gülensoy and Ercan Alkaya) gave information about the regions. However, we will show (in our study) towns and cities about which any master's thesis, PHd thesis or a book (focusing on it) have not been published; this is different from their studies. Consequently, we will present a prepared list for researchers of Turkey Turkish dialects. Showing the place of researches is as important as showing them. We will include places on which undergraduate thesis have been carried out into our list (of towns and cities in which researches on Turkey Turkish have not been carried out). We will also include places that just their city-center dialects have been researched or were studied as wide field work into our list.

Key Words: Turkey Turkish Dialects, Narrow Field Work, Study of Dialects, Cities that study of dialect have not been carried out, Cities and Towns.

GİRİŞ

Asya ve Avrupa'yı içine alan bir harita üzerinde Türkçenin konuşulduğu bölgeler belirlenecek olursa, bu dilin çok geniş ülke ve topraklara yayılmış bulunduğu görülür.[1] Türkçe birçok ağzı, lehçesi ve şivesiyle Anadolu'dan Avrupa'ya kadar uzun bir coğrafyada konuşulmaktadır. Türkiye'nin de Asya ve Avrupa topraklarının her ikisinde de sınırlarının olması dolayısıyla, Türkiye Türkçesine Anadolu Türkçesi ya da Türkiye Türkçesi Ağızlarına, Anadolu Ağızları gibi tabirlerin kullanılması eksik kalmaktadır. Bu sebeple çalışmamıza 'Türkiye Türkçesi Ağızları Üzerine Çalışma Yapılmayan İl ve İlçeler' ismini vermeyi daha kapsamlı bulduk.

Ağız, 'bir şive içinde mevcut olan ve söyleyiş farklılıklarına dayanan küçük kollara, bir memleketin çeşitli bölge ve şehirlerinin kelimeleri söyleyiş bakımından birbirinden ayrı olan konuşmalarına verilen addır.'[2] Yani Türkiye Türkçesinin standart konuşma dilinden farklı olarak; Konya Ağzı, Antalya Ağzı, Giresun Ağzı ve Adıyaman Ağzı gibi çeşitli söyleyiş farklılıklarına sahip olmasıdır. Bu ağızlar aynı ilin ilçeleri, köyleri arasında bile farklılık gösterebilmektedir. Bu sebepten ötürü, Türkiye Türkçesi ağızlarının araştırılması önemlidir. *Ağız araştırmaları, Türk dilinin ayrı olarak sözlü kaynaklarda yani halk ağızlarında süregelen dil değerlerini bilimsel ölçülerle ortaya koyma amacına dayanan çalışmalardır.*[3] Bilimsel ölçülere dayanılarak yapılan bu

[1] Doğan Aksan, **Türkiye Türkçesinin Dünü, Bugünü, Yarını,** Bilgi Yayınevi, 4. Basım, Ankara 2005, s. 13.
[2] Muharrem Ergin, **Türk Dil Bilgisi,** Bayrak Yayınları, İstanbul 2005, s. 10.
[3] Özkan Başdemir, "Türkiye'de Lisansüstü Düzeyde Hazırlanan Ağız Tezleri ve Akademik Ağız Araştırmalarındaki Halk Anlatıları Bibliyografyası", **Turkish Studies,** Volume 7/1 Winter 2012, s. 798.

çalışmaların sonucunda birçok ağız bölgesi tespit edilmektedir. Birbirinden farklı olan bu ağızlar sayesinde, Türkiye Türkçesinin söyleyiş farklılıkları gün yüzüne çıkmaktadır.

Türkiye Türkçesi ağızları üzerine yapılan çalışmalara kısa bir bakacak olursak, çalışmaların 1867 yılında Maksimov'la başladığını görürüz. *A. Maksimov'un Hüdavendigâr ve Karamanlı ağızları üzerine yazdığı Oput izslědovanija tjurskich dialektov v Chudavendgarě i Karamanii (St. - Petersburg 1867) adlı denemesinden ta 1940 yılına kadar uzanan dönemdeki araştırmalar, bir iki istisnası dışında genellikle yabancı araştırmacılar dönemi olarak adlandırılabilir.*[4] Çünkü 1940 yılına kadar yapılan çalışmaların tümü I. Kúnos, T. Kowalski, J. Deny gibi yabancı dil bilimciler tarafından yapılmıştır. 1940 yılına kadarki süreç içinde yapılan bu çalışmaların ilmi yönden tamamlayıcı oldukları söylenemez. Zeynep Korkmaz'ın dediği gibi; *bu çalışmalar Anadolu ağızları üzerine yöneltilen ilk aydınlatıcı fenerler oldukları için tarihi değerleri küçümsenemez. O günün şartları içinde değerli birer hizmet sayılırlar.*[5]

1940 yılına kadar geçen süreçte iyili kötülü birçok eser kaleme alınmıştır. Bunların içinde en değerlisi T. Kowalski'nin[6] makalesidir. Hiç şüphesiz çalışmaların varlığından haberdar olmak açısından, Saadettin Buluç'un[7] bibliyografya çalışması eşsiz bir eserdir. Her dönemde olduğu gibi bu çalışma da yapılan ağız çalışmaları hakkında bilgi vermektedir. Yapılan çalışmaların tespiti, yapılmayan çalışmaların tespitinden daha kolay olsa gerek.

1940 yılı, Türkiye Türkçesi ağızlarının geleceği açısından yeni bir başlangıçtır. Esas çalışmalar bu dönemde başlamaktadır. Zeynep Korkmaz'ın tabiriyle bu dönemi[8] 'yerli araştırıcılar dönemi' diye adlandırmak, yerinde olacaktır. Çünkü Türkiye Türkçesi ağızları açısından, en kapsamlı ve nitelikli çalışmalar bu dönemle birlikte hız kazanmıştır. Bu dönemde derleme çalışmaları, kitap çalışmaları ve makale çalışmaları yapılmıştır.

1940'lı yılların başında Ahmet Caferoğlu, Anadolu'yu batıdan doğuya, kuzeyden güneye hemen hemen bütün vilayetlerini gezerek metin derleme çalışmalarında bulunmuştur. Bu metinler 9 ciltlik bir külliyat oluşturmuştur. Anadolu ağızları ile ilgili geneli yansıtan ilk metinler bunlardır. Yalnız bu çalışmalar, metinlerin ses kayıt cihazı ile değil duyma yoluyla tespiti, alt ağız bölgelerine ait metinlerin derlenemeyişi, metinlerin önemli bir bölümünün manzum oluşu, her ağız bölgesi için ayrı bir çevriyazı alfabesi kullanılması, kaynak kişilerin genellikle erkekler ve memleketi dışında (hapishane, hastane vb. gibi yerlerde) bulunandan seçilmesi… gibi yönleriyle derleme ve yazıya aktarma yöntemleri açısından eksiklikleri ve kusurları bulunmaktadır.[9]

Ahmet Caferoğlu'nun eserlerinin diğer önemli bir eksiği de ağız çalışmalarının geniş alan çalışması şeklinde yapılmasıdır. Bu şekilde yapıldıkları için, alt ağız bölgelerinin ayrıştırılmasını engellemişlerdir. Çünkü günümüzde esas olan, dar alan ağız çalışmalarıdır. Dar alan çalışmaları, sadece bir ili ve ilçelerini kapsayan çalışmalardır. Birkaç ili içine alarak yapılan çalışmalar ağız farklılıklarının tespit edilmesini engellemektedir. Bu sebepten ötürü Ahmet Caferoğlu'nun çalışmalarını, çalışma yapılmayan yerler kapsamında değerlendiriyoruz. Ama Ahmet Caferoğlu'nun çalışmalarının önemini kesinlikle görmezden gelmiyoruz. Dönemi açısından değerlendirdiğimiz zaman, önemleri kesinlikle yadsınmayacak kadar değerli birer hizmettirler.

[4] Zeynep Korkmaz, "Anadolu Ağızları Üzerindeki Araştırmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar", **Türk Dili Üzerine Araştırmalar**, Ankara 1995, c.2, s. 143.
[5] Korkmaz, age, s. 144.
[6] Tadeuzs Kowalski, "Oamanich-Türkisch Dialekte", **Enzyklopedie des İslām IV** (1931), S. 991-1011.
[7] Saadettin Buluç, "Anadolu Ağızları Bibliyografyası", **Türkiyat Mecmuası VII-VIII** (1940-1942), S. 327-333.
[8] Korkmaz, age, s. 144
[9] Ali Akar, "Ağız Araştırmalarında Yöntem Sorunları", **Turkish Studies,** Sayı: 2, 2006, s. 42.

Lakin günümüz şartları açısından Ahmet Caferoğlu'nun çalışmaları eksik kalmaktadır. Bizim çalışmalarımızın da 50 yıl sonrasının şartlarına göre yetersiz kalması son dere normaldir.

Ahmet Caferoğlu'ndan sonra Ömer Asım Aksoy, K. Edip Kürkçüoğlu, Şevket Boysanoğlu gibi araştırmacılar ön plana çıkmıştır. *Ömer Asım Aksoy'un Gaziantep Ağzı (3 Cilt) (1945-1946) ve K. Edip Kürkçüoğlu'nun Urfa Ağzı (1945), Şevket Boysanoğlu'nun Diyarbakır Ağzı (1966) adlı kitapları, yalnızca kent merkezleri verilerine dayanmaları ve bilimsel diyalektoloji yöntemleri tam olarak uygulanamamış olarak zikredilmelidirler.*[10] Çünkü sadece il merkezini esas alarak yapılan çalışmalar, ilçe merkezini ve köylerini görmezden geleceği için, bu türden çalışmaların günümüzde bilimsel geçerliği çok azdır. Baktığımız zaman, şu anda yapılan birçok lisans, yüksek lisans ve doktora tezleriyle, kitap çalışmalarının da sadece merkez ağzını temel aldığını görmekteyiz. Bu çalışmalar ağız bölgesinin bir bütün olarak tespiti açısından olumsuz bir durum arz etmektedirler. Bu sebepten ötürü, merkez ağzını esas alarak yapılan çalışmaları, ağız çalışması yapılmayan yerler kapsamında değerlendiriyoruz.

Ağız çalışmaları açısından hiç şüphesiz lisans bitirme tezleri de önemli bir değere sahiptir. 1970'lerden sonra büyük üniversitelerimiz başta olmak üzere lisans bitirme tezlerine öncelik verilmiştir. Fakat hak verirsiniz ki lisans bitirme tezlerinin, mezun olmaya yönelik çalışmalar olması ve mezun olacak kişilerin öğretmenlik mesleğini düşünerek bu çalışmalara yeterince önem vermemesi bu çalışmaların bilimselliği açısından önemli bir dezavantajdır. Bu tezlerin yeterince incelenmemesi de, eksikliklerinin olmasına sebebiyet vermektedir. Lisans bitirme tezleriyle alakalı en büyük sorun ise, bu tezlere ulaşımın son derece zor olmasıdır. Lisans tezleriyle alakalı bu olumsuzluklardan ötürü, lisans tezlerini ağız çalışmaları açısından yetersiz buluyoruz. Lisans tezlerini çalışma yapılmayan yerler kapsamında değerlendiriyoruz. Fakat yüksek lisans ve doktora tezlerini, verilen ehemmiyetten ötürü çalışma yapılan yerler kapsamında değerlendiriyoruz. Ayrıca yüksek lisans ve doktora tezlerine internet üzerinden ulaşımın da kolay olması, bu tezleri bir adım öne çıkarmaktadır.

Türkiye Türkçesi ağızları üzerine saya saya bitiremediğimiz bu eşsiz çalışmaların yanı sıra, hâlâ çalışmalarımızın yeterli seviyeye ulaştığını söyleyemeyiz. Yabancı araştırmacılar dönemini saymazsak, 70 yıllık bir tarihi olan Türkiye Türkçesi ağız çalışmalarının hâlen istenilen düzeyde olmadığını görmek son derece olumsuz bir durumdur. Ahmet Bican Ercilasun'un, Leyla Karahan'ın eserinden alarak aktardığı gibi; *Hakkâri, Mardin illeri üzerinde hiç çalışma yapılmamıştır; Siirt, Sinop, Sakarya, Çanakkale, Balıkesir, Bursa, Konya, Adana, İçel, Çorum, Ankara illeri ağızları da yeterince işlenmemiştir. Suriye Türk ağızları üzerinde de hiç çalışma yoktur.*[11] Son zamanlarda Adana ağzı üzerine Faruk Yıldırım 'Adana ve Osmaniye İlleri Ağızları' adı altında 2 ciltlik bir eser kaleme almıştır. Fakat yukarıda da belirttiğimiz gibi asıl olan artık dar alan çalışmalarıdır. Adana ve Osmaniye illerini ayrı ayrı ele alan bir çalışmanın olması daha faydalı olacaktır. Fakat bu çalışma Adana ve Osmaniye ağızları açısından yeterli ve önemlidir. Bursa, Isparta, İçel, Samsun ve Sinop ağzı üzerine devam eden çalışmalar vardır. Fakat bunlar da henüz kitap olarak yayınlanmadığı için, bu illerin de yeterince çalışılmadığını söyleyebiliriz. Çankırı ağzı üzerine yazılmış bir doktora tezi mevcuttur. Fakat bu teze erişim yazarı tarafından kısıtlanmıştır. Bu çalışmanın da kitap olarak yayınlanması bilim âleminin faydasına olacaktır. Kısacası Leyla Karahan'ın tespitinden beri değişen çok fazla şey yoktur. Türkiye Türkçesi ağızları üzerine yapılan çalışmalar sayı itibariyle yetersizdir.

[10] Akar, age, s. 43.
[11] Ahmet Bican Ercilasun, "Ağız Çalışmalarına Toplu Bir Bakış", **Türk Dili ve Edebiyat Dergisi**, Ağustos 2000, C: 2000/II, S.584, s. 117.

Yukarıda saydığımız çalışmaların bilinmesi önemlidir. Bu sebepten dolayı da yıllarca çalışma yapılan ağızlar tespit edilip, bibliyografya şeklinde verilmeye çalışıldı. Saadettin Buluç'la[12] başlayan bibliyografya denemeleri Kayahan Erimer'le[13] devam etmiştir. Fakat hiç şüphesiz en kapsamlı ve en güncel olan bibliyografya çalışması Tuncer Gülensoy ve Ercan Alkaya'nın birlikte yazdıkları *Türkiye Türkçesi Ağızları Bibliyografyası*[14] isimli çalışmadır. Bu üç çalışmada bibliyografik eserler olmaları itibariyle, bilimsel geçerlilikleri yüksektir. Fakat biz bu çalışmamızda bibliyografik çalışmaların tam aksine, lisansüstü düzeyde dar alan ağız çalışması yapılmayan il ve ilçeleri tespit edeceğiz. Lisansüstü düzeyde tez çalışması yapılan veyahut bilimsel bir kitabı çıkarılan şehirlere ait ilçeleri bu listenin dışında tutacağız. Çünkü dar alan şeklinde şehirleri temel alarak yapılan çalışmalarda bulunan metinler, ilçeler ve ilçelere ait olan köylerden toplanarak yazıya aktarılmışlardır. Ve kitapta bulunan metinlerin fazlalığıyla kitapların bilimselliği aynı oranda artmaktadır. Bir kitapta veya lisansüstü düzeydeki tezlerde, ne kadar çok metin varsa farklı ağız özelliklerinin tespit edilmesi de o kadar çok olacaktır. Çünkü ağız çalışmalarında asıl olan, tespit edilip yazıya aktarılan metinlerdir. Değişen ve gelişen Türkiye Türkçesi'nde değişmeyecek olan ve sonsuza kadar kalacak olan bu metinlerdir. Bu yüzden ağız çalışmalarında metinlerin fazla olması çok önemlidir.

Türkiye Türkçesi'ne ait tüm illerin ayrı ayrı olarak ağız çalışmasının biran önce yapılması gerekmektedir. Çünkü televizyonun evimize kadar girdiği, okuma yazmanın arttığı, seyahatlerin kolaylaştığı bir dünyada ağızlarımızın yerinde sayması beklenmemelidir. 50 yıl sonra Anadolu'nun her yerinde İstanbul Türkçesiyle konuşuluyor olmasına kimse şaşmamalıdır. Tüm ağız çeşitliliğimizin tespit edilmesi ağız atlasımızın hazırlanmasına kolaylık sağlayacaktır. Tüm ağızlarımızın ayrı ayrı çalışmasının yapılmasının arkasından, karşılaştırmalı ağız çalışmalarına başlanması ve en sonunda Türkiye Türkçesi ağızlarımızın Suriye, Kerkük, İran, Azerbaycan, Kıbrıs ve Asya Türk ağızlarıyla karşılaştırması yapılabilecektir. Hiç şüphesiz tüm bunların yapılması için öncelikle ağız çalışması yapılmayan yerlerimizin tespit edilip, önceliğin bu yerlere verilmesi sağlanmalıdır. Bu sebepten ötürü çalışmamızın bu alandaki boşluğa çözüm olacağı kanaatindeyiz.

Ağız çalışması yapılmayan yerleri bölgeler halinde ayırarak vermeye çalışacağız:

AKDENİZ BÖLGESİ

1. **Burdur**

a.) Ülfet Seden, **Burdur Ağzı,** A. Ü. DTCF Türk Dili mezuniyet tezi, Ankara 1974.

Bu çalışma Burdur Ağzı ismiyle yapılan tek çalışmadır. Fakat mezuniyet tezi olduğu için ve eski bir çalışma olduğu için yetersizdir. Çünkü bu çalışmaya ulaşılması son derece zordur. Mezuniyet tezlerine verilen önemin de az olması sebebiyle, Burdur ağzı üzerine kapsamlı bir çalışma olmadığı görülmektedir. Burdur'la ilgili yayınlanan dar alan çalışması mevcut değildir.

Burdur'un Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Burdur'un Altınyayla ve Bucak ilçelerinin ağızları üzerine mezuniyet tezleri mevcuttur. Fakat mezuniyet tezlerini yetersiz kabul ettiğimiz için bu ilçeleri çalışma yapılmayan yerler kapsamına alıyoruz.

[12] Saadettin Buluç, "Anadolu Ağızları Bibliyografyası", **Türkiyat Mecmuası**, C. VII-VIII / 1, 1942, s. 327-333.
[13]Kayahan Erimer, "Anadolu ve Rumeli Ağızları Üzerinde Bir Bibliyografya Denemesi", **TDAY Belleten**, 1970, Ankara 1989, s. 211-236.
[14] Tuncer Gülensoy-Ercan Alkaya, **Türkiye Türkçesi Bibliyografyası,** Akçağ Yayınları, 4. Basım, Ankara 2011

Burdur ilinin ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Ağlasun, Altınyayla, Bucak, Çavdır, Çeltikçi, Gölhisar, Karamanlı, Kemer, Tefenni, Yeşilova."

2. **Isparta**
   - **a.)** Ali Dalkırmaz, **Isparta Ağzı,** A.Ü. DTCF Türk Dili mezuniyet tezi, Ankara 1964.
   - **b.)** Ahmet Uğur Görgülü, **Isparta Ağzı,** İ.Ü. Türk Dili mezuniyet tezi, İstanbul 1974.
   - **c.)** Ayşe Özalp, **Isparta Ağzı,** A.Ü. DTCF Türk Dili mezuniyet tezi, Ankara 1965.

Bu üç çalışma da mezuniyet tezi olduğu için ve tarihleri eski olduğu için yetersizdir.

- **d.)** İ. Burcu Ünal, **Isparta Merkez Ağzı (İnceleme-Metin-Sözlük),** SDÜ Türk Dili mezuniyet tezi, Isparta 1997.
- **e.)** Osman Yıldız, **Isparta Merkez Ağzı (İnceleme-Metinler-Sözlük),** Isparta 2000.

Bu iki çalışma da sadece merkez ağzını kapsadığı için ilçelerin ağızlarını ele almamıştır. Bu yüzden bu çalışmalar da yetersizdir.

İlçelerin ağızlarıyla ilgili ayrı çalışmalar mevcuttur.

Isparta'nın Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Isparta'nın Aksu, Atabey, Gelendost, Şarkîkaraağaç, Uluborlu, Yalvaç ilçeleri ağızları üzerine yapılmış mezuniyet tezleri vardır. Fakat mezuniyet tezlerini yapılmış çalışmalar kapsamına almadığımız için, bu ilçeleri çalışma yapılmayan yerler kapsamına alıyoruz.

Isparta ilinin ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Aksu (Anamas), Atabey, Eğirdir, Gelendost, Gönen, Keçiborlu, Senirkent, Sütçüler, Şarkîkaraağaç, Uluborlu, Yalvaç, Yenişarbademli."

3. **İçel (Mersin)**

İl ağzını içine alan dar alan çalışması hiç yoktur. Fakat devam eden çalışmalar bulunmaktadır.

Mersin'in Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Mersin'in Anamur, Gülnar, Mut, Silifke, Tarsus ilçelerinin ağızları üzerine yapılmış mezuniyet tezleri mevcuttur. Mut ağzı üzerine yazılmış bölgesel bir kitap da mevcuttur. Fakat bu kitap bölgedeki Yörük ağzı üzerine yazılmıştır. Kısacası yapılan çalışmalar mezuniyet tezi olduğu için bu ilçeleri, çalışma yapılmayan yerler kapsamına alıyoruz.

Mersin ilinin ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Anamur, Aydıncık, Bozyazı, Çamlıyayla, Erdemli, Gülnar, Mut, Silifke, Tarsus."

4. **Kilis**
   - **a.)** Mustafa Atasoy, **Kilis Ağzı,** A.Ü.DTCF Türk Dili mezuniyet tezi, Ankara 1964.
   - **b.)** M. Salim Canbolat, **Kilis Ağzı,** A.Ü. DTCF Türk Dili mezuniyet tezi, Ankara 1970.

Bu iki çalışma da tarihi itibariyle eski olduğu için ve tez çalışması olduğu için yetersizdir. Bu çalışmalar Kilis, Adana'nın ilçesiyken yapılmıştır.

- **c.)** Rıza Gül, **Kilis Merkez ve Köyleri Ağzı,** Ç.Ü. Türk Dili Yüksek Lisans tezi, Adana 1993.

Bu çalışma Kilis merkez ağzını ele aldığı için ilçeler bu çalışmanın dışındadır. Genel itibariyle Kilis ağzı üzerine yapılıp yayınlanan dar alan çalışması yoktur.

Kilis'in Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: "Elbeyli, Musabeyli, Polateli."

KARADENİZ BÖLGESİ

1. **Bayburt**
   a.) Feridun Narin, **Bayburt Halk Ağzı,** Atatürk Üniversitesi Türk Dili mezuniyet tezi, Erzurum 1968.

Bu çalışma eski bir mezuniyet tezi olduğu için eksiktir. Yöre ağzıyla ilgili başka çalışma yoktur. Bayburt ağzıyla ilgili çalışmalar yetersizdir.

Bayburt İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Bayburt'un ilçeleriyle ilgili yapılan hiç çalışma yoktur. Bayburt'un ilçeleri şunlardır: "Aydıntepe, Demirözü."

2. **Bolu**
   a.) Sema Güresin, **Bolu Ağzı,** A.Ü. DTCF Türk Dili mezuniyet tezi, Ankara 1960.

Bu çalışma eski bir tez çalışması olduğu için eksiktir.

   b.) Metin Titizoğlu, **Bolu-Merkez-Köy Ağızları,** A.Ü. DTCF Türk Dili mezuniyet tezi, Ankara 1979.

Bu çalışma merkez köyleri ele aldığı için ilçelerle ilgili metinler yoktur. Bolu ağzıyla ilgili yayınlanan dar alan çalışması yoktur.

Bolu İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Bolu'nun Şeben ilçesi ağzı üzerine yapılmış Yüksek lisans tezi mevcuttur. Bu yüzden bu ilçe ağzı çalışması yapılan yerler kapsamındadır. Bolu'nun Yeniçağa ilçesi ağzı üzerine de mezuniyet tezi yapılmıştır. Fakat bu çalışma mezuniyet tezi olduğu için, Yeniçağa ilçesi ağız çalışması yapılan yerler kapsamında değildir.

Bolu'nun ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Dörtdivan, Gerede, Göynük, Kıbrıscık, Mengen, Mudurnu, Yeniçağa."

3. **Çorum**

Çorum iliyle ilgili yapılan hiç çalışma yoktur. Fakat ilçelerle ilgili yapılan çalışmalar vardır.

Çorum İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Çorum'un İskilip ilçesi ağzı üzerine yapılmış yüksek lisans tezi mevcuttur. Bu sebepten bu ilçe ağzını, çalışma yapılmış yerler kapsamına alıyoruz. Çorum'un Alaca ilçesi ağzını konu alan 1 adet mezuniyet tezi yapılmıştır. Fakat bu çalışma mezuniyet tezi olduğu için, Alaca ilçesini çalışma yapılmamış yerler kapsamında değerlendiriyoruz.

Çorum'un ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Alaca, Bayat, Boğazkale, Dodurga, Kargı, Laçin, Mecitözü, Oğuzlar, Ortaköy, Osmancık, Sungurlu, Uğurludağ."

4. Kastamonu

a.) Ergün Acar, **Kastamonu Merkez İlçe ve Köyleri Ağzı,** Trakya Üniversitesi Türk Dili Yüksek Lisans tezi, Edirne 2008.

Bu çalışma yüksek lisans çalışması olmasına rağmen sadece merkez ilçe ve köyleri ele aldığı için bünyesinde diğer ilçelerle ilgili metinler yoktur. Bu yüzden eksik bir tez çalışmasıdır.

b.) Cengiz Köstem, **Kastamonu Ağzı,** A.Ü. DTCF Türk Dili mezuniyet tezi, Ankara 1963.

c.) Özden Özcan, **Kastamonu Ağzından Derlemeler ve Dil Özellikleri,** İ.Ü. Türk Dili mezuniyet tezi, İstanbul 1975.

Bu iki çalışma da eski tarihli birer mezuniyet tezidir. Kastamonu Ağzı'yla ilgili yayınlanan dar alan çalışması yoktur.

Kastamonu İlinin Ağız Çalışması Yapılmaya İlçeleri: Kastamonu'nun Cide, Daday ve Tosya ilçelerinin ağızları üzerine yapılmış mezuniyet tezleri vardır. Hatta Tosya ağzı üzerine yazılmış eski tarihli yöresel bir kitap da mevcuttur. Fakat bu kitaba ulaşım son derece zordur. Bu yüzden içeriği hakkında kesin bir şey söylemek zordur. Bu yüzden bu üç ilçeyi de ağız çalışması yapılmayan yerler kapsamında değerlendiriyoruz.

Kastamonu'nun ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Abana, Ağlı, Araç, Azdavay, Bozkurt, Cide, Çatalzeytin, Daday, Devrekani, Doğanyurt, Hanönü, İhsangazi, İnebolu, Küre, Pınarbaşı, Seydiler, Şenpazar, Taşköprü, Tosya."

5. Samsun

İl bazında yapılan dar alan ağız çalışması yoktur. Fakat devam eden çalışmalar mevcuttur.

Samsun İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Samsun'un sadece Asarcık ilçesinin ağzı üzerine yapılmış 1 adet Yüksek lisans tezi bulunmaktadır. Diğer yandan Samsun'un Alaçam, Bafra, Çarşamba, Havza ve Ladik ilçelerinin ağızları üzerine yapılmış mezuniyet tezleri vardır. Fakat mezuniyet tezlerini araştırmamız dışında tuttuğumuz için Alaçam, Bafra, Çarşamba, Havza ve Ladik ilçelerini, ağız çalışması yapılmayan yerler kapsamında değerlendiriyoruz.

Samsun'un ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Alaçam, Asarcık, Ayvacık, Bafra, Çarşamba, Havza, Kavak, Ladik, Ondokuzmayıs, Salıpazarı, Tekkeköy, Terme, Vezirköprü, Yakakent."

6. Sinop

İl bazında yapılan dar alan ağız çalışması yoktur. Sinop'un ilçeleriyle de ilgili hiç çalışma yoktur. Fakat devam eden çalışmalar bulunmaktadır.

Sinop İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: "Ayancık, Boyabat, Dikmen, Durağan, Erfelek, Gerze, Saraydüzü, Türkeli."

EGE BÖLGESİ

1. Afyonkarahisar

a.) Erdoğan Boz, **Afyonkarahisar Merkez Ağzı,** Gazi Kitabevi Yayınları, Ankara 2006.

Bu çalışma sadece merkezi ele aldığı için içerisinde ilçelerle ilgili metinler yoktur. Bu yüzden eksik bir çalışmadır.

b.) İ.Ü. Nasrattinoğlu-M.Ü. Nasrattinoğlu, **Afyonkarahisar Ağzı,** Ankara 1986.

Bu çalışma çok eski ve eksik bir çalışmadır. Bu çalışmaya ulaşmak son derece güçtür. Yöre ağzını metinler yönüyle tam anlamıyla ele alamamıştır. İlçelerle ilgili ayrı çalışmalar mevcuttur. Fakat il geneliyle ilgili yayınlanan dar alan çalışması yoktur.

Afyon İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Afyon'un Basmakçı, Bayat, Bolvadin, Çay, Çobanlar, Dazkırı, Dinar, Emirdağ, Hocalar, İhsaniye, İncehisar ve Sandıklı ilçelerinin ağızları üzerine yüksek lisans tezleri yapılmıştır. Bu yüzden bu ilçeleri çalışma yapılan yerler kapsamına alıyoruz.

Afyon'un ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Evciler ve Kızılören."

2. Denizli

a.) İlhan İnanç, **Denizli Ağzı,** A.Ü. DTCF Türk Dili mezuniyet tezi, Ankara 1958.

Bu çalışma Denizli iliyle ilgili yapılan geniş çaplı tek dar alan çalışmasıdır. Fakat mezuniyet tezi olduğu ve eski tarihli olduğu için yetersiz bir çalışmadır.

Denizli İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Denizli'nin Acıpayam, Çameli ve Güney ilçelerinin ağızları üzerine yapılmış Yüksek lisans tezleri mevcuttur. Bu yüzden bu ilçeleri çalışma yapılan yerler kapsamına alıyoruz. Denizli'nin Balkan, Bekilli, Civril ve Tavas ilçelerinin ağızları üzerine mezuniyet tezleri yapılmıştır. Fakat mezuniyet tezlerini değerlendirmemiz dışında tuttuğumuz için, Balkan, Bekilli, Civril ve Tavas ilçelerini çalışma yapılmayan yerler kapsamında değerlendiriyoruz.

Denizli'nin ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Akköy, Babadağ, Balkan, Bekilli, Beyağaç, Bozkurt, Buldan, Çal, Çardak, Civril, Honaz, Kale, Sarayköy, Serinhisar, Tavas."

3. İzmir

İzmir ağzıyla ilgili hiç dar alan çalışması yok.

İzmir İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: İzmir'in sadece Bergama ilçesinin ağzı üzerine yapılmış bir adet Yüksek lisans tezi bulunmaktadır. Fakat bu tez de Yörük ağzı üzerine yapılmış bir çalışmadır. Yöredeki diğer toplulukların ağzını yansıtmamaktadır. Bu çalışma Bergama ağzının geneli için yetersiz bir çalışmadır. Bu yüzden Bergama ilini ağız çalışması yapılmayan yerler kapsamında değerlendiriyoruz. Menemen, Ödemiş ve Seferihisar ilçelerinin ağızları üzerine yapılmış mezuniyet tezleri mevcuttur. Fakat mezuniyet tezlerini değerlendirmemiz dışında tuttuğumuz için Menemen, Ödemiş ve Seferihisar ilçelerini de çalışma yapılmayan yerler kapsamına alıyoruz.

İzmir'in ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Aliağa, Balçova, Bayındır, Bergama, Beydağ, Bornova, Buca, Çeşme, Çiğli, Dikili, Foça, Gaziemir, Güzelbahçe, Karaburun, Karşıyaka, Kemalpaşa, Kınık, Kiraz, Konak, Menderes, Menemen, Narlıdere, Ödemiş, Seferihisar, Selçuk, Tire, Torbalı, Urla."

4. Manisa

a.) Senem Akyol, **Manisa Merkez, Kuzey-Batı Köyleri Ağızları,** Celal Bayar Üniversitesi Türk Dili Yüksek Lisans tezi, Manisa 2006.

Bu çalışma Yüksek lisans tezi olmasına karşın sadece merkezi ve merkezin bazı köylerini kapsadığı için eksiktir.

b.) Metin Barak, **Manisa Ağzı Üzerine İnceleme,** Atatürk Üniversitesi Türk Dili mezuniyet tezi, Erzurum 1996.
c.) S. Arif Serik, **Manisa Ağzı,** A.Ü. DTCF Türk Dili mezuniyet tezi, Ankara 1964.

Bu iki çalışma da eski tarihli mezuniyet tezi olduğu için eksik çalışmalardır. İlçelerle ilgili ayrı çalışmalar vardır. Fakat tüm Manisa'yı ele alan yayınlanmış dar alan çalışması yoktur.

Manisa İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Manisa'nın Alaşehir ve Salihli ilçelerinin ağızları üzerine yapılmış Yüksek lisans tezleri mevcut olduğu için bu yerleri ağız çalışması yapılan yerler kapsamına alıyoruz. Fakat Gördes ağzı üzerine yapılan mezuniyet tezini değerlendirmemiz dışında tuttuğumuz için, bu ilçeyi ağız çalışması yapılmayan yerler kapsamında ele alıyoruz.

Manisa'nın ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Ahmetli, Akhisar, Demirli, Gölmarmara, Gördes, Kırkağaç, Köprübaşı, Kula, Sarıgöl, Saruhanlı, Selendi, Soma, Turgutlu."

MARMARA BÖLGESİ

1. Bursa

a.) Sevgi Kula, **Bursa Ağzı,** A.Ü. DTCF Türk Dili mezuniyet tezi, Ankara 1963.

Bu çalışma Bursa ağzıyla ilgili tek dar alan çalışmasıdır. Bu da eski tarihli bir mezuniyet tezi olduğu için eksik bir çalışmadır. Bursa ağzıyla ilgili geniş çaplı yayınlanan dar alan çalışması mevcut değildir. Fakat bölgeyle ilgili devam eden çalışmalar bulunmaktadır.

Bursa İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Bursa'nın sadece Mustafakemalpaşa ilçesinin ağzı üzerine yapılmış bir adet mezuniyet tezi bulunmaktadır. Fakat mezuniyet tezlerini değerlendirmemiz dışında tuttuğumuz için, bu ilçeyi ağız çalışması yapılmayan yerler kapsamına alıyoruz.

Bursa'nın ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Büyükorhan, Gemlik, Gürsu, Harmancık, İnegöl, İznik, Karacabey, Kestel, Mudanya, Mustafakemalpaşa, Nilüfer, Orhaneli, Orhangazi, Osmangazi, Yenişehir, Yıldırım."

2. Çanakkale

Çanakkale ağzıyla ilgili il bazında yapılıp yayınlanan dar alan çalışması yoktur.

Çanakkale İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Çanakkale'nin Biga ilçesinin ağzı üzerine yapımlı bir adet yüksek lisans tezi mevcuttur. Bu yüzden Biga'yı ağız çalışması yapılan yerler kapsamına alıyoruz. Çanakkale'nin Ayvacık, Bayramiç, Gelibolu, Lapseki ve Yenice ilçelerinin ağızları üzerine yapılmış mezuniyet tezleri vardır. Fakat mezuniyet tezlerini değerlendirmemiz dışında tuttuğumuz için Ayvacık, Bayramiç, Gelibolu, Lâpseki ve Yenice ilçelerini ağız çalışması yapılmayan yerler kapsamına alıyoruz.

Çanakkale'nin ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Ayvacık, Bayramiç, Bozcaada, Çan, Eceabat, Ezine, Gelibolu, Gökçeada, Lâpseki, Yenice."

3. Düzce

Düzce ve Düzce'nin ilçeleriyle ilgili hiç çalışma yoktur.

Düzce İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: "Akçakoca, Cumayeri, Çilimli, Gölyaka, Gümüşova, Kaynaşlı, Toprakkale."

4. İstanbul

İstanbul ve İstanbul'un ilçeleriyle ilgili hiç çalışma yoktur.

İstanbul İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: "Adalar, Avcılar, Bağcılar, Bahçelievler, Bakırköy, Bayrampaşa, Beşiktaş, Beykoz, Beyoğlu, Büyükçekmece, Çatalca, Eminönü, Esenler, Eyüp, Fatih, Gaziosmanpaşa, Güngören, Kadıköy, Kâğıthane, Kartal, Küçükçekmece, Maltepe, Pendik, Sarıyer, Silivri, Sultanbeyli, Şile, Şişli, Tuzla, Ümraniye, Üsküdar, Zeytinburnu."

5. Kırklareli

a.) Cevdet Şanlı, **Kırklareli İli Merkez İlçe ve Köyleri Ağızları (İnceleme-Metin),** Trakya Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Edirne 1990.

Bu çalışma merkez ilçe ve köyleri ele aldığı için içerisinde diğer ilçelerden metinler yoktur. Bu yüzden eksik bir çalışmadır. İlçelerle ilgili ayrı tez çalışmaları vardır. Fakat il genelini ele alan dar alan çalışması yoktur.

Kırklareli İninin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Babaeski ve Pınarhisar ilçelerinin ağızlarını konu alan birer adet yüksek lisans tez çalışması yapılmıştır. Bu sebepten bu ilçeleri ağız çalışması yapılan yerler kapsamına alıyoruz. Lüleburgaz (1 mezuniyet tezi) ve Vize (3 mezuniyet tezi) ilçelerinin ağızları üzerine yapılmış mezuniyet tezleri bulunmaktadır. Fakat mezuniyet tezlerini değerlendirmemiz dışında tuttuğumuz için, bu ilçeleri çalışma yapılmayan yerler kapsamına alıyoruz.

Kırklareli'nin ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Demirköy, Kofçaz, Lüleburgaz, Pehlivanköy, Vize."

6. Kocaeli

İl bazında hiç çalışma yapılmamıştır.

Kocaeli İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Kocaeli'nin sadece Kandıra ilçesinin ağzı üzerine yapılmış iki adet mezuniyet tezi mevcuttur. Mezuniyet tezini de değerlendirmemiz dışında tuttuğumuz için, Kandıra'yı çalışma yapılmayan yerler kapsamına alıyoruz.

Kocaeli'nin ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Derince, Gebze, Gölcük, Kandıra, Karamürsel, Körfez."

7. Tekirdağ

a.) Sıtkı Bademi, **Tekirdağ Ağzı,** A.Ü. DTCF Türk Dili mezuniyet tezi, Ankara 1958.

Bu çalışma çok eski tarihli bir mezuniyet tezi olduğu için birçok yönden eksik ve ulaşılması zordur.

b.) İlker Tosun, **Tekirdağ Merkez İlçe ve Köyleri Ağızları,** Trakya Üniversitesi Türk Dili Yüksek Lisans tezi, Edirne 2004.

Bu çalışma yüksek lisans tezi olduğu hâlde sadece merkez ilçe ve köyleri ele aldığı için içerisinde diğer ilçelerle ilgili metinler yoktur. Bu yüzden bu çalışma eksiktir.

İlçelerle ilgili ayrı bir kaç çalışma vardır. Fakat il genelini ele alan yayınlanmış dar alan çalışması yoktur.

Tekirdağ İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Tekirdağ'ın sadece Saray ilçesinin ağzı üzerine yapılmış bir adet yüksek lisans tezi mevcuttur. Bu yüzden Saray ilçesini ağız çalışması yapılan yerler kapsamına alıyoruz. Fakat bir adet mezuniyet tezi yapılmış olan, Malkara ilçesini çalışma yapılmayan yerler kapsamında değerlendiriyoruz.

Tekirdağ'ın ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Çerkezköy, Çorlu, Hayrabolu, Malkara, Marmara-Ereğlisi, Muratlı, Şarköy."

8. Yalova

Yalova ilinin ve ilçelerinin ağızlarıyla ilgili hiç çalışma yoktur.

Yalova İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: "Altınova, Armutlu, Çınarcık, Çiftlikköy, Termal."

İÇ ANADOLU BÖLGESİ

1. Aksaray

a.) Turgut Gülyağdı, **Aksaray Ağzı,** A.Ü. DTCF Türk Dili mezuniyet tezi, Ankara 1973. Bu çalışma eski tarihli bir mezuniyet tezi olduğu için yetersiz bir çalışmadır.

b.) Muammer Doğan, **Aksaray ve Yöresi Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük),** Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora tezi, Kayseri 2012.

Bu teze erişim 26. 03. 2015 tarihine kadar yasaktır. Bu yüzden bu çalışmadan bu tarihten önce faydalanmak mümkün değildir.

Aksaray il genelini ele alan yayınlanmış dar alan çalışması yoktur. İlçe olarak sadece Şereflikoçhisar'la ilgili bir tez çalışması mevcuttur. O da Ankara'nın ilçesi konumundayken yapılmış bir çalışmadır. Aksaray'la ilgili çalışmalar yetersizdir.

Aksaray İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: "Ağaçören, Eskil, Gülağaç, Güzelyurt, Ortaköy, Sarıyahşi, Şereflikoçhisar."

2. Kayseri

a.) Meral Koşansu, **Kayseri Ağzı,** A.Ü. DTCF Türk Dili mezuniyet tezi, Ankara 1959.

b.) Ruziye Peşekersoy, **Kayseri Ağzı,** İstanbul Üniversitesi Türk Dili mezuniyet tezi, İstanbul 1974.

c.) Fahriye Yağmur, **Kayseri ve Yöresi Ağzı,** İstanbul Üniversitesi Türk Dili mezuniyet tezi, İstanbul 1977.

Bu üç çalışma da eski tarihli tez çalışmaları oldukları için eksik noktaları vardır.

d.) Murat Ustaoğlu, **Kayseri (Merkez) Ağzı,** Fırat Üniversitesi, Türk Dili mezuniyet tezi, Elazığ 1984.

Bu çalışma sadece merkez ağzını ele aldığı için ilçelerle ilgili metinler yoktur.

İlçelerle ilgili ayrı çalışmalar vardır. Fakat il genelini ele alan yayınlanmış dar alan çalışması yoktur. Bölgeyle ilgili tüm çalışmalar mezuniyet tezidir.

Kayseri İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Kayserinin Akkışla, Bünyan, Develi, Felahiye ve Yeşilhisar ilçelerinin ağızları üzerine yapılmış, yüksek lisans tezleri bulunmaktadır. Ayrıca Akkışla ağzıyla ilgili yöresel bir kitap da mevcuttur. Bu ilçeleri çalışma yapılan yerler kapsamında sayıyoruz. Diğer yandan, Pınarbaşı, Talas ve Tomarza ilçelerinin ağızlarıyla ilgili birer adet mezuniyet tezi yapılmıştır. Fakat mezuniyet tezlerini değerlendirmemiz kapsamına almadığımız için Pınarbaşı, Talas ve Tomarza ilçelerini, ağız çalışması yapılmayan yerler kapsamına alıyoruz.

Kayseri'nin ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Hacılar, İncesu, Kocasinan, Melikgazi, Özvatan, Pınarbaşı, Sarıoğlan, Sarız, Talas, Tomarza, Yahyalı."

3. **Kırıkkale**
   a.) Jale Otman, **Kırıkkale Ağzı /ANKARA/,** A.Ü. DTCF Türk Dili mezuniyet tezi, Ankara 1972

Bu çalışma Kırıkkale, Ankara'nın ilçesiyken yapıldığı için eksik bir tez çalışmasıdır.

İl genelini ele alan yayınlanmış dar alan çalışması mevcut değildir.

Kırıkkale İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Kırıkkale'nin sadece Karakeçili ilçesinin ağzı üzerine yapılmış, bir adet yüksek lisans tezi vardır. Bu sebepten ötürü Karakeçili ilçesini ağız çalışması yapılan yerler kapsamında sayıyoruz. Diğer yandan Keskin ilçesinin ağzı üzerine yapılmış, bir adet mezuniyet tezi bulunmaktadır. Fakat mezuniyet tezlerini değerlendirmemiz kapsamına almadığız için Keskin ilçesini, ağız çalışması yapılmayan yerler kapsamına alıyoruz.

Kırıkkale'nin ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Bahşılı, Balışeyh, Çelebi, Delice, Keskin, Sulakyurt, Yahşihan."

2. **Konya**
   a.) Mehmet Büyükalkan, **Konya Ağzından Örnekler,** A.Ü. DTCF Türk Dili mezuniyet tezi, Ankara 1989.
   b.) Emel Öğretici, **Konya Ağzı,** İstanbul Üniversitesi Türk Dili mezuniyet tezi, İstanbul 1972.
   b.) Abdullah Ergin Özkan, **Konya Ağzı,** A.Ü. DTCF Türk Dili mezuniyet tezi, Ankara 1960.

Bu üç çalışma da eski tarihli mezuniyet tezleri oldukları için eksik noktaları vardır.

İl genelini ele alan yayınlanmış dar alan çalışması yoktur.

Konya İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Konya'nın Akşehir, Bozkır, Ereğli ve Sarayönü ilçelerinin ağızları üzerine yapılmış mezuniyet tezleri vardır. Hatta Akşehir ilçesinin ağzıyla ilgili basılmamış derleme de vardır. Fakat bu çalışmalar eksik ve yetersizdir. Çünkü mezuniyet tezleri değerlendirme alanımız dışındadır. Bu nedenle Akşehir, Bozkır, Ereğli ve Sarayönü ilçelerini çalışma yapılmayan yerler kapsamında sayıyoruz.

Konya'nın ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Ahırlı, Akören, Altınekin, Beyşehir, Bozkır, Cihanbeyli, Çeltik, Çumra, Derbent, Derebucak, Doğanhisar, Emirgazi, Ereğli, Güneysınır, Hadım, Halkapınar, Hüyük, Ilgın, Kadınhanı, Karapınar, Karatay, Kulu, Meram, Sarayönü, Selçuklu, Seydişehir, Taşkent, Tuzlukçu, Yalıhüyük, Yunak."

3. **Sivas**
   a.) Ahmet Cafeoğlu, **Sivas ve Tokat İlleri Ağızlarından Toplamalar,** TDK Yayınları, Ankara 1944.

Bu eser yayınlanmış bir çalışmadır. Fakat iki ayrı ili tek bir kitapta ele aldığı için geniş alan çalışmasıdır. Sadece Sivas ilini ele alacak bir çalışmaya ihtiyaç vardır. Çünkü biz dar alan çalışmalarını esas alıyoruz. Yoksa bu çalışmalar bizim için büyük öneme sahiptir.

b.) Şaban Doğan, **Sivas Merkez İlçe ve Köyleri Ağızları,** Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Türk Dili Yüksek Lisans tezi, Van 2001.

Bu çalışma sadece merkez ilçe ve köylerini ele aldığı için diğer ilçelerle ilgili metinlere yer verilmemiştir. Bu yüzden eksik bir çalışmadır.

c.) Gülden Muğulkoç, **Sivas Ağzı,** İstanbul Üniversitesi Türk Dili mezuniyet tezi, İstanbul 1979.

Bu çalışma çok eski tarihli bir mezuniyet tezi olduğu için birçok yönden eksiktir ve ulaşılması zor bir eserdir.

İl genelini ele alan yayınlanmış dar alan çalışması bulunmamaktadır.

Sivas İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Sivas'ın Divriği, Gemerek ve Şarkışla ilçelerinin ağızları üzerine yapılmış yüksek lisans tezleri bulunmaktadır. Bu sebeple bu ilçeleri ağız çalışması yapılan yerler kapsamına alıyoruz. Diğer yandan Akıncılar, Gürün, Kangal ve Suşehri ilçelerinin ağızları üzerine yapılmış mezuniyet tezleri vardır. Fakat mezuniyet tezlerini değerlendirmemiz kapsamına almadığımız için Akıncılar, Gürün, Kangal ve Suşehri ilçelerini ağız çalışması yapılmayan yerler kapsamına alıyoruz.

Sivas'ın ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Akıncılar, Altınyayla, Doğanşar, Gölova, Gürün, Hafik, İmranlı, Kangal, Koyulhisar, Suşehri, Ulaş, Yıldızeli, Zara."

DOĞU ANADOLU BÖLGESİ

1. **Ağrı**
   a.) Muhacir Çiftçi, **Ağrı (Merkez) ve Yöresi Ağzı (Aşağı Satıcılar Köyü) /AĞRI/,** Fırat Üniversitesi Türk Dili mezuniyet tezi, Elazığ 1986.

Bu çalışma Ağrı ilinin bazı bölgelerini ele aldığı için eksik bir çalışmadır. Tüm il geneline ait metinleri bu eserde bulmak mümkün değildir.

b.) Miray Yılmaz, **Ağrı Ağzı,** Fırat Üniversitesi Türk Dili mezuniyet tezi, Elazığ 2009.

Bu çalışma henüz yayınlanmadığı ve mezuniyet tezi olduğu için yetersiz bir çalışmadır.

İl genelini ele alan dar alan çalışması yoktur.

Ağrı İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Ağrı'nın Doğubayazıt, Eleşkirt, Patnos ve Taşlıçay ilçelerinin ağızları üzerine yapılmış bir adet mezuniyet tezi vardır. Fakat mezuniyet tezleri değerlendirmemiz kapsamında olmadığı için Doğubayazıt, Eleşkirt, Patnos ve Taşlıçay ilçelerini ağız çalışması yapılmayan yerler kapsamında sayıyoruz.

Ağrı'nın ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Diyadin, Doğubayazıt, Eleşkirt, Hamur, Patnos, Taşlıçay, Tutak."

2. Ardahan

a.) Suna Avşar, **Ardahan Yerli Ağzı,** Atatürk Üniversitesi Türk Dili mezuniyet tezi, Erzurum 1970.

Bu çalışma Ardahan ağzı üzerine yapılan tek dar alan çalışmasıdır. Fakat Ardahan, Kars'ın ilçesiyken yapılmış olan eski tarihli bir mezuniyet tezi olduğu için eksik noktaları çoktur.

Genel olarak bu yöreyle ilgili çalışmalar Kars, Ardahan, Iğdır illerini içine alan geniş alan çalışmalarıdır. Fakat sadece il genelini içine alan yayınlanmış dar alan çalışması yoktur.

Ardahan İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Ardahan'ın Göle ve Posof ilçelerinin ağızları üzerine yapılmış mezuniyet tezleri vardır. Fakat mezuniyet tezleri değerlendirmemiz kapsamında olmadığı için bu ilçeleri ağız çalışması yapılmayan yerler kapsamında sayıyoruz.

Ardahan'ın ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Çıldır, Damal, Göle, Hanak, Posof."

3. Batman

a.) Emine Kanat, **Batman Ağzı,** Fırat Üniversitesi Türk Dili mezuniyet tezi, Elazığ 2009.

Bu çalışma Batman üzerine yapılan tek çalışmadır. İlçelerle ya da il geneliyle ilgili başka dar alan çalışması yoktur. Bu çalışma da yayınlanmamış mezuniyet tezi olduğu için yetersizdir.

Batman İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: "Beşiri, Gercüş, Hasankeyf, Kozluk, Sason."

4. Bingöl

a.) Paki Küçükler, **Bingöl Merkez İlçe ve Köyleri Ağzı,** Fırat Üniversitesi Türk Dili Yüksek Lisans tezi, Elazığ 1988.

Bu çalışma sadece merkez ilçe ve köylerini ele aldığı için içerisinde diğer ilçelerle ilgili metinler yoktur.

Bingöl'ün sadece Solhan ve Karlıova içleriyle ilgili ayrı tez çalışmaları yapılmıştır. Bingöl genelini içine alan yayınlanmış geniş çaplı dar alan çalışması yoktur.

Bingöl İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Bingöl'ün Karlıova ilçesinin ağzı üzerine yapılmış bir adet yüksek lisans tezi vardır. Bu sebepten dolayı Karlıova ilçesini ağız çalışması yapılan yerler kapsamına alıyoruz. Diğer yandan Solhan ilçesinin ağzı üzerine de

yapılmış bir adet mezuniyet tezi bulunmaktadır. Fakat mezuniyet tezlerini değerlendirmemiz dışında tuttuğumuz için Solhan ilçesini ağız çalışması yapılmayan yerler kapsamında sayıyoruz.

Bingöl'ün ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Adaklı, Genç, Kığı, Solhan, Yayladere, Yedisu."

5. Bitlis

a.) Murat Yürücüoğlu, **Bitlis Merkez İlçe Ağzı,** Fırat Üniversitesi Türk Dili mezuniyet tezi, Elazığ 1989.

Bu çalışma sadece Bitlis merkez ilçe ağzını ele aldığı için civar köylerin ve ilçelerin ağzını ele almamıştır. Bu yüzden eksik bir çalışmadır.

Bitlis'in il genelini içine alan yayınlanmış ya da yayınlanmamış geniş çaplı dar alan çalışması yoktur.

Bitlis'in Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Bitlis'in Adilcevaz ilçesinin ağzı üzerine yapılmış bir adet yüksek lisans tezi mevcuttur. Be sebepten ötürü Adilcevaz ilçesini ağız çalışması yapılan yerler kapsamında sayıyoruz. Diğer yandan Ahlat ilçesinin ağzı üzerine de yapılmış bir adet mezuniyet tezi bulunmaktadır. Fakat mezuniyet tezlerini değerlendirmemiz kapsamına almadığımız için Ahlat ilçesini ağız çalışması yapılmayan yerler içinde sayıyoruz.

Bitlis'in ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "

6. Iğdır

a.) Musa Güneş, **Iğdır ve Yöresinden Derlenen Metinler,** İstanbul Üniversitesi Türk Dili mezuniyet tezi, İstanbul 1975.

Bu çalışma çok eski bir mezuniyet tezi olduğu için birçok konuda eksiktir.

Yöreyle ilgili çalışmalar genel olarak Kars, Ardahan, Iğdır illeri diye geniş alan çalışması şeklinde yapılmıştır. Azerice ve Gürcüce kelimeler de yapılan çalışmalar da öncelik verilen konulardandır. İl genelini ele alan yayınlanmış dar alan çalışması yoktur.

Iğdır İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Iğdır'ın sadece Tuzluca ilçesinin ağzı üzerine yapılmış bir adet mezuniyet tezi vardır. Mezuniyet tezlerini de değerlendirme kapsamına almadığımız için Tuzluca'yı ağız çalışması yapılmayan yerler içinde sayıyoruz.

Iğdır'ın ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Aralık, Karakoyunlu, Tuzluca."

7. Mardin

İl genelini içine alan hiç çalışma yok. Sadece Nusaybin ilçesiyle ilgili bir tane çalışma yapılmıştır.

Mardin İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Mardin'in sadece Nusaybin ilçesinin ağzı üzerine yapılmış bir tane mezuniyet tezi vardır. Fakat mezuniyet tezlerini değerlendirme kapsamında saymadığımız için Nusaybin ilçesini ağız çalışması yapılmayan yerler içinde ele alıyoruz.

Mardin'in ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Dargeçit, Derik, Kızıltepe, Mazıdağı, Midyat, Nusaybin, Ömerli, Savur, Yeşilli."

8. Muş

a.) Faruk Dinçer, **Muş Ağzı,** A.Ü. DTCF Türk Dili mezuniyet tezi, Ankara 1969.

b.) Kudrettin O. Fırıncıoğlu, **Muş Ağzı,** A.Ü. DTCF Türk Dili mezuniyet tezi, Ankara 1952.

c.) Orhan Tekne, **Muş Ağzı,** A.Ü. DTCF Türk Dili mezuniyet tezi, Ankara 1964.

d.) Demir Pekol, **Muş Yerli Ağzı,** Atatürk Üniversitesi Türk Dili mezuniyet tezi, Ankara 1969

Bu çalışmalar eski tarihli mezuniyet tezleridir. Bu yüzden eksik yönleri vardır.

e.) Şeyda Özmen, **Muş Merkez Ağzı,** Fırat Üniversitesi Türk Dili Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2007.

Bu çalışma da sadece merkez ağzını ele aldığı için içinde ilçelerle ilgili metinlere yer verilmemiştir.

İl genelini içine alan yayınlanmış dar alan çalışması yoktur.

Muş İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Muş'un Bulanık ve Malazgirt ilçelerinin ağızları üzerine yapılmış mezuniyet tezleri vardır. Fakat mezuniyet tezlerini değerlendirmemiz dışında tuttuğumuz için bu ilçeleri ağız çalışması yapılmayan yerler içinde sayıyoruz.

Muş'un ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Bulanık, Hasköy, Korkut, Malazgirt, Varto."

9. Siirt

a.) Selahattin Turan, **Siirt Ağzı (Özellikleri-Örnekler ve Sözlük),** İ.Ü. Türk Dili mezuniyet tezi, İstanbul 1972.

Bu çalışma Siirt'le ilgili tek çalışmadır. İl ve ilçelerle ilgili başka çalışma yoktur. Bu da eski bir tez çalışmasıdır. İl geneliyle ilgili yayınlanmış dar alan çalışması yoktur.

Siirt İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: "Aydınlar, Baykan, Eruh, Kurtalan, Pervari, Şirvan."

10. Van

a.) Muhsin Dündar, **Van İli ve Civarı Ağzı,** A.Ü. DTCF Türk Dili mezuniyet tezi, Ankara 1968.

b.) Bedri Sarıca, **Van Ağzı,** 75. Yılında Van, Van Valiliği Yayınları, Ankara 1999.

Bu çalışma yayınlanmış bir eser olmasına rağmen ulaşılması zor bir çalışmadır. Bu sebeple içinde nasıl bir çalışmanın olduğunu kestirmek son derece güçtür.

c.) Engin Gökçur, **Van ve Merkez Köyleri Ağızları,** Yüzüncü Yıl Üniversitesi Türk Dili Yüksek Lisans tezi, Van 2006.

d.) Nevzat Türközü, **Van İli Merkez Ağızları,** Atatürk Üniversitesi Türk Dili mezuniyet tezi, Erzurum 1972.

Bu çalışmalar il merkezi ve köylerini ele aldığı için içersinde diğer ilçelerle ilgili metinler yoktur.

İlçelerle ilgili ayrı çalışmalar vardır. Fakat il genelini içine alan yayınlanmış dar alan çalışması yoktur.

Van İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: Van'ın sadece Erciş ilçesinin ağzı üzerine yapılmış, bir tane mezuniyet tezi vardır. Fakat mezuniyet tezlerini değerlendirme dışında tuttuğumuz için Erciş ilçesini ağız çalışması yapılmayan yerler kapsamında kabul ediyoruz.

Van'ın ağız çalışması yapılmayan ilçeleri şunlardır: "Bahçesaray, Başkale, Çaldıran, Çatak, Edremit, Erciş, Gevaş, Gürpınar, Muradiye, Özalp, Saray."

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ

1. Şanlıurfa

a.) Ali Mithat İnan, **Urfa Ağzı,** A.Ü. DTCF Türk Dili mezuniyet tezi, Ankara 1964.
b.) Salih Önen, **Urfa Ağzı,** A.Ü. DTCF Türk Dili mezuniyet tezi, Ankara 1955.
Bu iki çalışma da çok eski mezuniyet tezi oldukları için eksik çalışmalardır.

c.) K. Edip Kürkçüoğlu, **Urfa Ağzı,** TDK Yayınları, İstanbul 1947.

Bu çalışma da yayınlanmış bir dar alan çalışmasıdır. Fakat küçük bir eserdir ve içinde metin çok azdır. Bu yüzden eksik bir çalışmadır.

d.) Saadettin Özçelik, **Urfa Merkez Ağzı (İnceleme-Metinler-Sözlük),** TDK Yayınları, Ankara 1997.

Bu çalışma yöreyle ilgili derli toplu yapılan en iyi dar alan çalışmasıdır. Fakat bu eser sadece merkez ağzını ele aldığı için ilçelerle ilgili metinleri ele almamıştır. Bu yüzden eksik bir eserdir.

İlçelerle ilgili ayrı hiç çalışma yoktur. İl genelinin tümünü içine alan yayınlanmış dar alan çalışması da bulunmamaktadır.

Şanlıurfa İlinin Ağız Çalışması Yapılmayan İlçeleri: "Akçakale, Birecik, Bozova, Ceylanpınar, Halfeti, Harran, Hilvan, Siverek, Suruç, Viranşehir."

Sonuç

1. İl Genelini Kapsayacak Şekilde Hiç Çalışma Yapılmayan Yerler
a.) Çanakkale (Marmara Bölgesi)
b.) Çorum (Karadeniz Bölgesi)
c.) Düzce (Marmara Bölgesi)
d.) Hakkâri (Doğu Anadolu Bölgesi)
e.) İçel (Mersin/ Akdeniz Bölgesi)
f.) İstanbul (Marmara Bölgesi)

g.) İzmir (Ege Bölgesi)
h.) Kocaeli (Marmara Bölgesi)
i.) Mardin (Doğu Anadolu Bölgesi)
j.) Samsun (Karadeniz Bölgesi)
k.) Sinop (Karadeniz Bölgesi)
l.) Şırnak (Doğu Anadolu Bölgesi)
m.) Yalova (Marmara Bölgesi)

2. Merkez Ağzını Ele Alıp İlçeleri Ele Almadan Çalışma Yapılan Yerler

a.) Afyonkarahisar (Ege Bölgesi)
b.) Bingöl (Doğu Anadolu Bölgesi)
c.) Bolu (Karadeniz Bölgesi)
d.) Isparta (Akdeniz Bölgesi)
e.) Kastamonu (Karadeniz Bölgesi**)**
f.) Kayseri (İç Anadolu)
g.) Kırklareli (Marmara bölgesi)
h.) Kilis (Akdeniz Bölgesi**)**
i.) Manisa (Ege Bölgesi)
j.) Muş (Doğu Anadolu)
k.) Sivas (İç Anadolu Bölgesi)
l.) Tekirdağ (Marmara Bölgesi)
m.) Van (Doğu Anadolu Bölgesi)

3. Mezuniyet Tezi Yazıldığı Hâlde, Yayınlanmış Kitap Çalışması Bulunmayan İller

a.) Ağrı (Doğu Anadolu Bölgesi)
b.) Aksaray (İç Anadolu Bölgesi)
c.) Ardahan (Doğu Anadolu Bölgesi)
d.) Batman (Doğu Anadolu Bölgesi)
e.) Bayburt (Karadeniz Bölgesi)
f.) Bitlis (Doğu Anadolu Bölgesi)
g.) Bolu (Karadeniz Bölgesi)
h.) Burdur (Akdeniz Bölgesi)
i.) Bursa (Marmara Bölgesi)
j.) Denizli (Ege Bölgesi)
k.) Kastamonu (Karadeniz Bölgesi)
l.) Iğdır (Doğu Anadolu Bölgesi)
m.) Isparta (Akdeniz Bölgesi)
n.) Kayseri (İç Anadolu Bölgesi)
o.) Kırıkkale (İç Anadolu Bölgesi)
p.) Kilis (Akdeniz Bölgesi)
q.) Konya (İç Anadolu Bölgesi)
r.) Manisa (Ege Bölgesi)
s.) Muş (Doğu Anadolu Bölgesi)
t.) Siirt (Doğu Anadolu Bölgesi)
u.) Sivas (İç Anadolu Bölgesi)
v.) Şanlıurfa (Güneydoğu Anadolu Bölgesi)
w.) Tekirdağ (Marmara Bölgesi)

x.) Van (Doğu Anadolu Bölgesi)

4. Geniş Alan Çalışması Yapılan İller

a.) Sivas (İç Anadolu Bölgesi)

Genel itibariyle ulaştığımız verileri toplayacak olursak, hiçbir şekilde geniş kapsamlı olarak dar alan ağız çalışması yapılmayan iller şunlardır:

1. Ağrı (Doğu Anadolu Bölgesi)
2. Aksaray (İç Anadolu Bölgesi)
3. Ardahan (Doğu Anadolu Bölgesi)
4. Batman (Doğu Anadolu Bölgesi)
5. Bayburt (Karadeniz Bölgesi)
6. Bingöl (Doğu Anadolu Bölgesi)
7. Bitlis (Doğu Anadolu Bölgesi)
8. Bolu (Karadeniz Bölgesi)
9. Burdur (Akdeniz Bölgesi)
10. Bursa (Marmara Bölgesi)
11. Çanakkale (Marmara Bölgesi)
12. Çorum (Karadeniz Bölgesi)
13. Denizli (Ege Bölgesi)
14. Düzce (Marmara Bölgesi)
15. Hakkâri (Doğu Anadolu Bölgesi)
16. Iğdır (Doğu Anadolu Bölgesi)
17. Isparta (Akdeniz Bölgesi)
18. İçel (Mersin/ Akdeniz Bölgesi)
19. İstanbul (Marmara Bölgesi)
20. İzmir (Ege Bölgesi)
21. Kastamonu (Karadeniz Bölgesi)
22. Kayseri (İç Anadolu Bölgesi)
23. Kırklareli (Marmara Bölgesi)
24. Kırıkkale (İç Anadolu Bölgesi)
25. Kilis (Akdeniz Bölgesi)
26. Kocaeli (Marmara Bölgesi)
27. Konya (İç Anadolu Bölgesi)
28. Manisa (Ege Bölgesi)
29. Mardin (Doğu Anadolu Bölgesi)
30. Muş (Doğu Anadolu Bölgesi)
31. Samsun (Karadeniz Bölgesi)
32. Siirt (Doğu Anadolu Bölgesi)
33. Sinop (Karadeniz Bölgesi)
34. Sivas (İç Anadolu Bölgesi)
35. Şanlıurfa (Güneydoğu Anadolu Bölgesi)
36. Şırnak (Doğu Anadolu Bölgesi)
37. Tekirdağ (Marmara Bölgesi)
38. Van (Doğu Anadolu Bölgesi)
39. Yalova (Marmara Bölgesi)

Ulaştığımız verilerden yola çıkacak olursak, 1867 yılında Maksimov'la başlayan ve 1950'li yıllardan sonra Türk araştırmacıların üzerine yoğunlaştığı ağız çalışmalarımızın, hâlâ istediğimiz

seviyeye gelemediğini görürüz. İzmir, İstanbul, Mersin, Kocaeli, Çanakkale, Samsun, Çorum gibi önemli illerimizin ağızları üzerine hiç bir çalışma yapılmamış olması ağız çalışmalarımız açısından büyük kayıptır. Çünkü bu yerlerde yaşayan milyonlarca insanımızı ve bu insanlarımızın kültürünü yok sayamayız. Dil canlı bir varlık olduğu için sürekli gelişmekte ve kendini değiştirmektedir. Geçmişten geleceğe bir hazine gibi duran birçok dil unsurumuzun yok olması içten bile değildir. Evimizin içine kadar giren televizyon, radyo, bilgisayar gibi elektronik aletlerin varlığını da sayarsak, bu illerimizdeki yöreye özgü konuşma yapılarının ve dil özelliklerinin kaybolmaması için hiçbir neden yoktur.

Türk araştırmacılar için 70 yıllık bir tarihi olan ağız çalışmalarımızın, 39 tane büyük ilimizin tüm ilçelerini de içine alacak şekilde bütüncül bir yapıda çalışılmış lisansüstü tezinin ve yayınlanmış kitabının olmaması vahim bir durumdur. Yukarıdaki tabloya baktığımız zaman "bu il üzerine de çalışılmamış mı?" dediğimiz birçok önemli merkez görülmektedir. Türkiye Türkçesi ağızları üzerine yapılacak olan çalışmaların, ağız atlasımızın oluşturulmasında ve sınıflandırma çalışmalarının yeniden yapılmasında da önemli olacağını varsayarsak, biran önce ağız çalışmalarına öncelik verilmesi ısrarla üzerinde durduğumuz noktadır. Bu çalışmaların bitmesi, mukayeseli ağız çalışmalarının da yapılabilmesine olanak sağlayacaktır.

Yukarıdaki merkezlerimizin çoğunun kenarından köşesinden yapılmış çalışmalar mevcuttur. Fakat bu merkezlerle ilgili geniş çaplı düzeyde il genelini içine alacak şekilde yapılmış dar alan ağız çalışması (Dar alan ağız çalışması: sadece bir ilin genelini içine alan ağız çalışması) kitapları mevcut değildir. Geleceğe açılan kapı geçmişten başlayacağı için, geleceğimizi sağlam temeller üzerine kurabilmek amacıyla kültürel unsurlarımıza hassas davranmalıyız. Ağız çalışmalarına sadece bir çalışma gözüyle değil, bir ulusun kalbi gözüyle bakıp çalışmalarımızı ona göre değerlendirmeliyiz. Temennimiz ağız çalışması yapılmayan hiçbir merkezimizin kalmadığını görmek olacaktır.

KAYNAKÇA

AKAR Ali, "Ağız Araştırmalarında Yöntem Sorunları", **Turkish Studies,** Sayı:2, 2006.

AKSAN Doğan, **Türkiye Türkçesinin Dünü, Bugünü, Yarını,** Bilgi Yayınevi, Ankara 2005.

BİRAY Nergis, "Cumhuriyet Döneminde Ağız ve Lehçeler Üzerinde Yapılan Çalışmalar", **Karaman Dil-Kültür ve Sanat Dergisi**, Karaman Valiliği Yayınları, Karaman 2005, s. 213-223.

BULUÇ Saadettin, "Anadolu Ağızları Bibliyografyası", **Türkiyat Mecmuası,** C. VII-VIII / 1, 1942, s. 327-333.

DAŞDEMİR Özkan, "Türkiye'de Lisansüstü Düzeyde Hazırlanan Ağız Tezleri ve Akademik Ağız Araştırmalarındaki Halk Anlatıları Bibliyografyası", **Turkish Studies,** Volume 7/1 Winter 2012, s. 797-836.

ERCİLASUN Ahmet Bican, "Ağız Çalışmalarına Toplu Bir Bakış", **Türk Dili ve Edebiyat Dergisi**, Ağustos 2000, C: 2000/II, S.584, s. 115-118.

ERGİN Muharrem, **Türk Dil Bilgisi,** Bayrak Yayınları, İstanbul 2005.

ERİMER Kayahan, "Anadolu ve Rumeli Ağızları Üzerinde Bir Bibliyografya Denemesi", **TDAY Belleten** 1970, Ankara 1989, s. 211-236.

GÜLENSOY Tuncer ve ALKAYA Ercan, **Türkiye Türkçesi Ağızları Bibliyografyası,** Akçağ Yayınları, 3. Baskı, Ankara 2011 (Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi).

KORKMAZ Zeynep, "Anadolu Ağızları Üzerindeki Araştırmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar", **Türk Dili Üzerine Araştırmalar**, Ankara 1995, c.2, s. 199-221.

www.tez2.yok.gov.tr